

ปัญหาในการแปลวรรณกรรมผ่านภาษาที่สอง
กรณีศึกษา : การแปลวรรณกรรมเรื่อง เปโตร ปาราโม
Problems of Translation via an Intermediate Language
Case Study : Translation of a Novel *Pedro Páramo*

เพ็ญพิสาข์ ศรีวรรณารถ*

บทคัดย่อ

ในปัจจุบัน การแปลวรรณกรรมผ่านภาษาที่สองกลายเป็นเรื่องปกติและยอมรับสำหรับวงการวรรณกรรมของประเทศไทย ด้วยเหตุผลที่ว่าหาผู้แปลจากภาษาต้นฉบับไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การแก้ปัญหาคาดแคลนผู้แปลด้วยวิธีการดังกล่าว อาจนำมาซึ่งผลเสียหลายประการต่อวรรณกรรมต้นฉบับและเป็นการทำร้ายผู้ประพันธ์ทางอ้อมอีกด้วย บทความวิจัยนี้มุ่งนำเสนอปัญหาที่เกิดจากการแปลวรรณกรรมผ่านภาษาที่สองทั้งในเชิงภาษาและวัฒนธรรม โดยเลือกนวนิยายเรื่อง เปโตร ปาราโม ของผู้ประพันธ์ชาวเม็กซิกันนามว่า ซวน รูลโฟ มาเป็นกรณีศึกษา เนื่องจากเป็นงานเขียนแนวสัจนิยมมหัศจรรย์ซึ่งได้รับยกย่องในระดับนานาชาติ แต่ฉบับแปลภาษาไทยซึ่งแปลผ่านฉบับภาษาอังกฤษกลับมีเนื้อหาคลาดเคลื่อนจากต้นฉบับเดิมภาษาสเปนหลายประการ ดังนั้น ต้นฉบับภาษาเดิมบางตอนถูกนำเปรียบเทียบกับฉบับแปลอีกสองภาษา เพื่อวิเคราะห์และชี้ให้เห็นว่ามีประเด็นความผิดพลาดใดบ้างที่เกิดจากการแปลวรรณกรรมผ่านภาษาที่สอง พร้อมยกตัวอย่างประกอบเพื่อให้เข้าใจได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

* อาจารย์สาขาวิชาภาษาสเปน ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Abstract

Translating a literary work via an intermediate language has now become common and acceptable in Thailand, due to the lack of translators who can translate directly from the original language. This may result in damage to the original work and indirectly harm the author. This article aims to highlight linguistic and cultural problems resulting from translating via an intermediate language. *Pedro Páramo*, a world famous magical realism novel by Juan Rulfo, is used as a case study since the Thai translation from the English version of the novel contains many distortions from the original meaning in Spanish. Hence, the original Spanish text is compared to both the English and the Thai translations to indentify deviations caused by translation via an intermediate language. Examples are illustrated to highlight these deviations.

ที่มา

การแปลวรรณกรรมช่วยให้คนที่อยู่ในแต่ละส่วนของโลกได้รับรู้เรื่องราว สภาพแวดล้อม ความคิด ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของกันอื่น ๆ ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะค่อย ๆ ซึมซับจนเกิดเป็นความเข้าใจคนเชื้อชาตินั้น ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม วรรณกรรมชิ้นเอกของโลกจำนวนมากไม่น้อยเขียนด้วยภาษาอื่นที่ไม่ใช่ภาษาอังกฤษอันถือเป็นภาษาสากลของโลก ดังนั้น การเลือกวรรณกรรมเพื่อแปลเป็นภาษาไทยยังต้องควบคู่ไปกับการสรรหามุคคัลซึ่งรู้ภาษาต่างประเทศนั้น ๆ ดีพอที่จะแปลหนังสืออันทรงคุณค่าทางวรรณกรรมได้ บางครั้งการหาผู้แปลจากภาษาต้นฉบับเป็นเรื่องยากลำบาก สำนักพิมพ์จึงมักแก้ปัญหาโดยหาผู้แปลจากภาษาที่สองแทนซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ การตัดสินใจดังกล่าวแม้จะช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนผู้แปลได้ แต่อาจก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา เนื่องจากทั้งสำนักพิมพ์และผู้แปลไม่อาจรู้ได้ว่าฉบับแปลภาษาอังกฤษนั้นเก็บใจความทุกอย่าง

และความรู้สึกทุกประการของตัวละครไว้ได้หรือไม่ อีกทั้งยังคงบริบททางวัฒนธรรมไว้ได้ครบถ้วนเพียงใด

บทความวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาปัญหาและข้อผิดพลาดซึ่งอาจเกิดจากการแปลวรรณกรรมผ่านภาษาที่สอง และเพื่อให้เห็นตัวอย่างเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยจึงเลือกผลงานวรรณกรรมภาษาสเปนหนึ่งเรื่องมาเป็นกรณีศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากมีนักเขียนสำคัญๆ ของแวดวงวรรณกรรมโลกหลายคนซึ่งมาจากกลุ่มประเทศที่พูดภาษาสเปน แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าผลงานของบุคคลเหล่านั้นยังไม่ได้เผยแพร่ในประเทศไทยมากนัก เหตุเนื่องจากอุปสรรคทางภาษา อีกทั้งตลาดของผู้อ่านวรรณกรรมประเภทดังกล่าวยังอยู่ในวงจำกัด เพราะคนไทยมักคิดว่าวรรณกรรมภาษาสเปนเป็นเรื่องไกลตัวและเข้าใจยาก หากพิจารณาวรรณกรรมภาษาสเปนเพียงไม่กี่เรื่องที่แปลเป็นภาษาไทยนั้น จะเห็นได้ว่าจำนวนไม่น้อยเป็นผลงานแปลผ่านภาษาที่สอง สำหรับกรณีศึกษาของบทความวิจัยชิ้นนี้ ผู้วิจัยได้เลือกการแปลวรรณกรรมเรื่อง เปโตร ปาราโม (Pedro Páramo) ผลงานของนักเขียนชาวเม็กซิกันนามว่า ฮวน รูลโฟ (Juan Rufo) ซึ่งวรรณกรรมเรื่องดังกล่าวได้รับการยอมรับในระดับนานาชาติว่าเป็นวรรณกรรมแนวสังคมนิยมหัตถกรรม^๑ เรื่องเย็บมและมีการแปลเป็นภาษาต่างๆ มากกว่ายี่สิบภาษา อีกทั้งยังสะท้อนสภาพบ้านเมืองของประเทศเม็กซิโกในช่วงก่อนและหลังการปฏิวัติ สาเหตุที่เลือกการแปลวรรณกรรมเรื่องดังกล่าวเป็นกรณีศึกษานี้ก็ด้วยเหตุที่เมื่อได้อ่านฉบับแปลภาษาไทยซึ่งแปลจากฉบับแปลภาษาอังกฤษและนำมาเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาสเปนแล้ว ปรากฏว่ามีข้อผิดพลาดหลายประการอันส่งผลให้ผู้อ่านรับรู้เรื่องราวที่ผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับเดิม อีกทั้งยังเข้าใจเนื้อเรื่องได้ยากลำบากยิ่งขึ้นและไม่อาจสัมผัสกับวรรณกรรมระดับโลกเรื่องนี้ได้แท้จริง งานวิจัยนี้จึงพยายามจำแนกปัญหาที่พบเป็นประเด็นต่างๆ ทั้งด้านภาษาและวัฒนธรรม พร้อมวิเคราะห์ถึงที่มาของปัญหาและข้อผิดพลาดเหล่านั้นด้วย

^๑ สังคมนิยมหัตถกรรม หรือ magical realism คือ การเขียนที่ผสมผสานระหว่างเรื่องจริงกับเรื่องมหัศจรรย์ กล่าวคือ ในโลกอันมีเหตุผลเป็นพื้นฐาน กลับมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่เหนือจริงผสมอยู่ด้วยโดยขาดเหตุผลมารองรับ เช่น ภูตผีปีศาจ สิ่งเร้นลับ ปาฏิหาริย์ เป็นต้น โดยผู้เล่าเรื่องยอมรับว่าสองขั้วที่แตกต่างกันนี้เชื่อถือได้เท่าเทียมกัน

ความสำคัญของการแปลจากต้นฉบับภาษาเดิม

ในความเป็นจริง การแปลมิได้เป็นเพียงการแปลรหัสระหว่างภาษาเท่านั้น แต่เป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่ง การแปลแต่ละครั้ง ผู้แปลต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมของต้นฉบับและวัฒนธรรมของงานแปลซึ่งเป็นวัฒนธรรมปลายทาง การแปลจึงถือเป็นการจัดเรียบเรียงด้วยทฤษฎีใหม่ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำหนดไว้ และจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมปลายทาง (วรรณา แสงอร่ามเรือง ๒๕๔๕ : ๗) ดังนั้น การแปลผ่านภาษาที่สองจึงเป็นการแปลด้วยทฤษฎีที่ผ่านการเรียบเรียงให้เข้ากับวัฒนธรรมของภาษาที่สอง มิใช่การแปลจากวัฒนธรรมต้นฉบับโดยตรง สิ่งที่ผู้แปลชาวไทยรู้ ไม่รู้ เข้าใจ หรือไม่เข้าใจนี้ จะเป็นเครื่องกำหนดการรับรู้ของผู้อ่านฉบับแปลภาษาไทยตามผู้แปลไปด้วย (วัลยา วิวัฒน์ศร ๒๕๔๗ : ๑๕๗) ผลลัพธ์คือผู้อ่านคนไทยจะรับรู้เนื้อความที่ผ่านการดัดแปลงให้เข้ากับวัฒนธรรมภาษาอังกฤษซึ่งผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาสเปนในบางประการ ผู้อ่านคนไทยจึงไม่ได้สัมผัสบรรยากาศตามท้องเรื่องที่ตรงตามเจตนาของผู้ประพันธ์ ส่งผลให้อรรถรสในการอ่านลดลงตามไปด้วย

ปัญหาอีกประการหนึ่งที่อาจพบในการแปลผ่านภาษาที่สองคือ ผู้แปลบางคน ไม่ได้ตรวจสอบฉบับแปลภาษาที่สองซึ่งตนเลือกมาแปลว่าเชื่อถือได้เพียงใด จึงเป็นไปได้ที่ต้นฉบับแปลภาษาที่สองจะมีเนื้อหาและการตีความผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาเดิม ถ้าเป็นเช่นนั้น การแปลผ่านภาษาที่สองจะก่อให้เกิดกระบวนการแปลที่ผิดพลาดต่อเนื่องกันเป็นทอดๆ เนื้อความหลายประการอาจตกหล่นระหว่างทาง จึงอาจกล่าวได้ว่างานแปลผ่านภาษาที่สองยากนักที่จะมีคุณภาพเทียบเท่างานแปลจากภาษาต้นฉบับได้

แนะนำผู้ประพันธ์

ฆวน รูลโฟ เป็นนักเขียนชาวเม็กซิกัน เกิดเมื่อวันที่ ๑๖ พฤษภาคม ค.ศ. ๑๙๑๗ ณ เมืองอากาปูลโก (Acapulco) แคว้นฆาลิสโก (Jalisco) อยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศเม็กซิโก ช่วงเวลาดังกล่าว การปฏิวัติยังคงดำเนินอยู่และสิ้นสุดลงในอีก ๒ ปีต่อมา หลังจากเขาเกิดไม่นาน ครอบครัวได้ย้ายไปอยู่เมืองซาน กาเบรียล (San Gabriel) ซึ่งเคยรุ่งเรืองและเป็นศูนย์กลางการค้า แต่ผลจากการปฏิวัติ เมืองนี้จึงต้องกลายเป็นเมืองยากจนขั้นแค้น ผู้ประพันธ์เจริญเติบโตขึ้นมาในสภาพแวดล้อมอันย่ำแย่นี้ แม้เขาจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะดี แต่ในยุคปฏิวัติของกลุ่มคริสเตโรส (Cristeros) ซึ่งเป็นการ

ต่อผู้กันระหว่างรัฐและคริสตศาสนจักร ในช่วง ค.ศ. ๑๙๒๖ ถึง ค.ศ. ๑๙๒๙ ทรัพย์สินสมบัติต่างๆ นานาของครอบครัวสูญหายและถูกทำลาย ญาติพี่น้องต่างเดือดร้อน ที่เลวร้ายไปกว่านั้นคือบิดาของเขาถูกสังหารระหว่างพยายามหลบหนี จากเหตุการณ์ดังกล่าว เขาจึงย้ายไปอยู่เมืองกวาดาลาฮารา (Guadalajara) และเปลี่ยนโรงเรียนบ่อยครั้ง จนอายุ ๙ ปี มารดาของเขาก็เสียชีวิตลง เขาต้องย้ายเข้าไปอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า

ใน ค.ศ. ๑๙๓๕ รูลไฟย้ายไปอยู่เมืองเม็กซิโกซิตีเพื่อศึกษาต่อ ที่นั่นเองเขาได้เริ่มทำงานหลากหลายประเภท รวมทั้งการเขียนเรื่องสั้นและนวนิยาย นอกจากนี้เขายังได้มีโอกาสทำงานในสถาบันชนพื้นเมือง (Instituto Indigenista) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ให้ชาวพื้นเมืองปรับตัวและใช้ชีวิตร่วมกับคนเม็กซิกันทั่วไปได้ งานดังกล่าวทำให้เขามีโอกาสเดินทางไปยังชนบทห่างไกลหลายแห่ง ได้พบชาวนาที่ยากจนและมีชีวิตทุกข์ยาก

ดังนั้นหากศึกษาผลงานของผู้ประพันธ์คนนี้จะเห็นได้ว่าเนื้อหาและบรรยากาศของนวนิยายของเขาได้รับอิทธิพลจากประสบการณ์ชีวิตส่วนตัวค่อนข้างมาก กล่าวคือ เขามักใช้ภาพชนบทแถบควีนซาลิสโกหรือบ้านเกิดเป็นฉากหลังของนวนิยาย มักกล่าวถึงสภาพหมู่บ้านในชนบทภายหลังการปฏิวัติ และสภาพความเป็นอยู่ของชาวนาในหมู่บ้านห่างไกลความเจริญ นอกจากนี้ตัวละครหลากหลายตัวมักจะตกอยู่ในสภาพเด็กกำพร้าเช่นเดียวกับเขา หรือเป็นตัวละครที่ใช้ชีวิตอยู่ในชนบท ประสบภาวะยากจนและถูกกดขี่

เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นตลอดช่วงชีวิตของเขาโดยเฉพาะวัยเด็ก ส่งผลให้มุมมองแง่ลบที่เขามีต่อสังคมสะท้อนออกมาชัดเจนในผลงาน โดยเนื้อหาหลักจะมุ่งไปที่การนำเสนอสภาพความเป็นจริงที่โหดร้าย ความตาย ความโดดเดี่ยว ความสิ้นหวัง ความรุนแรง ผลพวงของการปฏิวัติ ฝืนดินอันแห้งแล้ง ความยากจนของชาวนา ศาสนาซึ่งไม่อาจช่วยให้คนพ้นบาปได้ เป็นต้น

ในช่วง ค.ศ. ๑๙๕๐ งานเขียนในลาตินอเมริกาได้พัฒนาจากการเขียนแนวสังคมนิยมสังคมนิยม (social realism)^๒ ที่แพร่หลายในช่วงนั้นไปสู่การเขียนนวนิยายแนวใหม่ รูลไฟก็เป็นคนหนึ่งในบรรดานักเขียนนวนิยายแนวใหม่นี้ซึ่งมุ่งนำเสนอความแปลกใหม่ให้วงการ

^๒ สังคมนิยมสังคมนิยม หรือ social realism คือการเขียนที่มุ่งนำเสนอสภาพสังคมนิยมตามความเป็นจริง โดยพยายามสะท้อนให้เห็นปัญหาสังคมนิยม การเหยียดผิว การกดขี่ ฯลฯ ตัวละครเอกมักจะเป็นชนชั้นแรงงาน หรือชนพื้นเมืองที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากสังคมนิยม

๑๓๔ เทัญพิลลาร์ ศรีวรรณารถ

วรรณกรรมสองประการคือ มุ่งนำเสนอปัญหาของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง กล่าวคือพยายามเข้าถึงภาวะจิตใจของมนุษย์ และมุ่งเสนอกลวิธีการเล่นเรื่องใหม่ๆ โดยเฉพาะแนวการเขียนที่ปรากฏในนวนิยายยุโรปและสหรัฐอเมริกาในขณะนั้น (González Boixo 1983 : 27) จึงอาจกล่าวได้ว่า รูลโฟ เป็นผู้บุกเบิกการเขียนนวนิยายแนวใหม่ให้ลาตินอเมริกาและแพร่หลายสู่ระดับโลกในเวลาต่อมา

รูลโฟได้รับรางวัลศิลปะแห่งชาติ สาขาวรรณคดี (Premio Nacional de Letras) ใน ค.ศ. ๑๙๗๐ และรางวัล Príncipe de Asturias สาขาวรรณคดีใน ค.ศ. ๑๙๙๓ เขาเสียชีวิตเมื่อวันที่ ๘ มกราคม ค.ศ. ๑๙๘๖

นวนิยายเรื่อง เปโตร ปาราโม

เรื่องย่อ

ฆวน เปเรเซียโด (Juan Preciado) ได้ให้สัญญากับมารดาที่กำลังจะสิ้นใจว่าจะออกเดินทางมายังเมืองโกมาลา (Comala) เพื่อตามหาบิดาชื่อ เปโตร ปาราโม (Pedro Páramo) ระหว่างทางเขาพบกับอาบุนดิโอ (Abundio) ที่อ้างว่าเป็นลูกของเปโตร ปาราโม เช่นกัน และทราบข่าวว่าบิดาของเขาได้จากโลกนี้ไปแล้ว เมื่อเดินทางมาถึงโกมาลา เขากลับพบว่าเมืองดังกล่าวไม่มีอะไรเหมือนสิ่งที่มารดาได้บอกไว้เลย เขาพบเพียงเมืองร้าง สัมผัสได้แต่อากาศที่ร้อนอบอ้าวหายใจไม่ออกราวกับอยู่ในรก ได้ยินเพียงเสียงกระซิบกระซาบจากเหล่าวิญญาณเร่ร่อน และจากคำบอกเล่าของตัวละครเหล่านี้เองที่ทำให้เขาได้รู้จักตัวตนแท้จริงและสิ่งเลวร้ายต่างๆ ซึ่งคนที่ชื่อ เปโตร ปาราโม เคยทำไว้ในอดีต อย่างไรก็ตาม อิทธิพลที่เปโตร ปาราโมมีอย่างเหลือล้นไม่อาจช่วยให้เขาคบครองหัวใจของซูซานา ซานฆวน (Susana San Juan) หญิงเดียวที่เขารักตลอดชีวิตได้ และเมื่อนางสิ้นใจ เขาก็ตกอยู่ในสภาพตายทั้งเป็นนับแต่นั้นมา เรื่องนี้จบลงด้วยการที่เปโตร ปาราโมสิ้นลมหายใจด้วยน้ำมือของอาบุนดิโอ ลูกคนหนึ่งในบรรดาลูกๆ ที่เขาไม่เคยยอมรับ

บทวิเคราะห์

ฆวน รูลโฟเขียนนวนิยายเล่มนี้ขึ้นใน ค.ศ. ๑๙๕๕ ถือเป็นนวนิยายแนวสังคมนิยมมหัศจรรย์ (magical realism) เรื่องยอดเยี่ยมที่สะท้อนสภาพสังคมเม็กซิกันช่วงปลายศตวรรษที่

๑๙ ถึงต้นศตวรรษที่ ๒๐ กล่าวคือช่วงเวลาทั้งก่อนและหลังการปฏิวัติเม็กซิโก^๑ นวนิยายเรื่องนี้แสดงให้เห็นสภาพสังคมก่อนปฏิวัติผ่านความสัมพันธ์ระหว่างตัวละคร เปโตร ปาราโม กับตัวละครอื่นๆ เป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในระบบศักดินา เปโตร ปาราโมเป็นตัวแทนเจ้าของที่ดินผู้ร่ำรวยซึ่งใช้อำนาจกดขี่ชาวนาและชาวบ้าน เป็นผู้มีอิทธิพลที่ทำได้ทุกอย่างเพื่อสิ่งที่ตนต้องการ ไม่ว่าจะได้มาด้วยวิธีผิดกฎหมายหรือต้องฆ่าใครที่ขวางทางก็ตาม ปัญหาดังกล่าวเป็นปัญหาหลักประการหนึ่งที่ชาวไร่ชาวนาของเม็กซิโกต้องเผชิญ เพราะส่วนใหญ่เจ้าของที่ดินจะสืบเชื้อสายมาจากชาวสเปน คนเหล่านี้มักคิดว่าตนเหนือกว่าชาวบ้านทั่วไปและถือว่าตนมีสิทธิในผืนดินต่างๆ

เสน่ห์สำคัญของนวนิยายเรื่องนี้คือกลวิธีการเล่าเรื่อง ผู้ประพันธ์ไม่ใช้โครงสร้างเรียงลำดับเหตุการณ์เช่นที่ปรากฏในนวนิยายทั่วไป แต่ใช้การเล่าเรื่องแบบกลับไปกลับมา กล่าวคือ ในครั้งแรกของเล่ม ผู้ประพันธ์ใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งในการเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับฆวน เปเรเซียโด ซึ่งแม้จะเรียงลำดับเหตุการณ์ แต่มักมีตัวละครอื่นๆ ที่เล่าเรื่องราวในอดีตอันเกี่ยวข้องกับเปโตร ปาราโมแทรกอยู่เรื่อยๆ ช่วงตอนที่ ๓๗ และ ๓๘ ผู้อ่านจึงเข้าใจว่าฆวน เปเรเซียโดไม่ได้สื่อสารกับผู้อ่านโดยตรง แต่กำลังพูดกับใคร่ครวญในหลุมศพ ส่วนครึ่งหลังของนวนิยายนั้นใช้สรรพนามบุรุษที่สามในการเล่าเหตุการณ์เกร็ดเล็กเกร็ดน้อยเกี่ยวกับผู้ชายที่ชื่อ เปโตร ปาราโม และคนที่แวดล้อมเขา แม้จะกล่าวถึงหัวข้อเดียวกัน แต่เนื้อหากลับปรากฏอยู่ในตอนต่างๆ ที่ไม่เรียงลำดับกัน เช่น ถ้าเรียงตามลำดับเหตุการณ์ เรื่องของมิเกล ปาราโมและการตายของเขาปรากฏอยู่ในตอนที่ ๓๘ ๔๐ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ และ ๔ ทั้งนี้เพราะเป็นการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตัวละครหลายๆ ตัว บางฉากฆวน เปเรเซียโดทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ฟังเสียงพิมพ์้าจากหลุมศพอื่นๆ ซึ่งถือเป็นการเล่าเรื่องวิธีหนึ่งเช่นกัน

รูปโฉมที่ใช้กลวิธีการเขียนเช่นนี้เนื่องจากต้องการให้ผู้อ่านรู้สึกสับสนงวยงงเช่นเดียวกับตัวละครเอกของเรื่อง หรือฆวน เปเรเซียโด ผู้อ่านไม่อาจเห็นภาพความเป็นจริง

^๑ เกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. ๑๙๑๐-๑๙๒๐ เป็นความพยายามจะล้มล้างระบบการปกครองแบบเผด็จการของประธานาธิบดีปอร์ฟิโร ดิอาซ (Porfirio Díaz) โดยกลุ่มชาวนา ผู้ใช้แรงงาน และชนชั้นกลางร่วมมือกัน แต่การปฏิวัตินี้กลับไม่ได้นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงอย่างแท้จริง เพราะท้ายที่สุดแล้วได้เกิดการแย่งชิงอำนาจกันเองในหมู่ผู้ร่วมปฏิวัติ ชาวนาต้องตกเป็นผู้รับเคราะห์กรรมต่างๆ อยู่เช่นเดิม

ได้ชัดเจน โครงสร้างอันซับซ้อนนี้จะช่วยให้ผู้อ่านค่อยๆ ละทิ้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับความจริงและความไม่จริงทั้งไป อันจะนำไปสู่การเข้าใจนวนิยายเล่มนี้ได้ลึกซึ้งขึ้น หรืออีกนัยหนึ่งคือผู้อ่านได้เข้าถึงความเป็นสังคมนิยมมหัศจรรย์ของนวนิยายเล่มนี้แล้วนั่นเอง

ถ้ากล่าวในแง่การแปล โครงสร้างดังกล่าวอาจเป็นปัญหาต่อผู้แปลเช่นกันหากผู้แปลไม่เข้าใจว่าผู้ประพันธ์ต้องการสื่ออะไร เรื่องราวปะติดปะต่อกันอย่างไร และลงมือแปลทันทีโดยไม่อ่านทบทวนหลายๆ รอบเพื่อทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ ซึ่งอาจนำไปสู่การตีความหมายในเชิงตัวละคร และลำดับเหตุการณ์ของเรื่องผิดได้

ส่วนภาษาที่ใช้ในต้นฉบับภาษาสเปนเป็นภาษาที่เข้าใจง่าย อย่างไรก็ตาม รูลโฟใช้คำศัพท์และสำนวนท้องถิ่นของเม็กซิโกจำนวนมาก เพราะเขาคิดว่าเป็นหนทางที่จะทำให้อ่านเข้าใจถึงโลกและตัวละครชนบทเหล่านั้นได้ ดังนั้นเขาจึงเลือกภาษาและสำนวนที่เคยได้ยินตั้งแต่สมัยที่ใช้ชีวิตในชนบทของแคว้นฆาลิสโกมาเป็นส่วนประกอบหลักของเรื่อง นอกจากนี้ภาษาที่ใช้ยังเป็นตัวบ่งบอกสถานภาพทางสังคมและระดับการศึกษาของตัวละครต่างๆ ด้วย เช่น ภาษาของกลุ่มชาวนาซึ่งลูกฮือขึ้นจับอาวุธเพื่อปฏิวัตินั้นจะต่างไปจากภาษาบรรทัดฐาน ทั้งในแง่การออกเสียงและไวยากรณ์ ขณะที่ตัวละครบางตัว เช่น ซูซานา ซานฆวน ซึ่งถือเป็นตัวละครแปลกสำหรับที่นั่น เพราะชอบอ่านหนังสือพิมพ์และมีความรู้ หรือบาทหลวงเรนเดเรียก็ไม่ได้ใช้ภาษาท้องถิ่นเช่นกัน ข้อแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นระดับวัฒนธรรมที่ต่างกัน (González Boixo 1983 : 255) นอกจากนี้ผู้ประพันธ์ยังใช้ภาษากวีในการบรรยายฉากอันสวยงามเมื่อครั้งอดีต ทำให้เห็นความขัดแย้งระหว่างโลกที่โหยหา (แง่บวก) กับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น (แง่ลบ) ประเด็นเรื่องสำนวนและภาษาท้องถิ่นจะกล่าวถึงอีกครั้งในส่วนที่เกี่ยวกับปัญหาการแปลผ่านภาษาที่สอง

จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้น คงไม่มีผิดที่จะกล่าวว่นวนิยายเรื่อง *เปโตร ปาราโม* ของฆวน รูลโฟเป็นนวนิยายที่สะท้อนความเป็นเม็กซิกันได้อย่างถึงแก่น ถือเป็นตัวแทนสังคมชนบทเม็กซิกันที่ดีที่สุดเล่มหนึ่งในศตวรรษที่ ๒๐ ดังนั้นการแปลผลงานอันทรงคุณค่านี้จะช่วยให้ผู้อ่านจากวัฒนธรรมที่แตกต่างเข้าใจจิตวิญญาณของคนเม็กซิกันมากยิ่งขึ้น

ปัญหาที่เกิดจากการแปลผ่านภาษาที่สองของเรื่อง เปโตร ปาราโม

เมื่อเทียบต้นฉบับภาษาสเปนกับฉบับแปลภาษาไทยของนวนิยายเรื่องนี้แล้วจะเห็นว่าเนื้อเรื่องคลาดเคลื่อนหลายประการ โครงสร้างประโยคสับสน ส่งผลให้ผู้อ่านฉบับแปลภาษาไทยรับข้อมูลผิดพลาดและนำไปสู่การประเมินค่าวรรณกรรมเรื่องนี้ต่ำกว่าคุณค่าแท้จริง เพื่อวิเคราะห์หาที่มาของปัญหาการแปลที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยได้นำต้นฉบับภาษาสเปน ฉบับแปลภาษาอังกฤษ และฉบับแปลภาษาไทยมาเปรียบเทียบเชิงวิเคราะห์ประโยคต่อประโยค ปัญหาแรกที่ได้เห็นได้ชัดเจนคือผู้แปลตีความโครงสร้างบางอย่างผิดหรือเลือกใช้คำที่ไม่เหมาะสมกับบริบทในบางครั้ง นอกจากนี้สำนวนแปลยังยึดโครงสร้างภาษาอังกฤษอยู่มาก และพยายามแปลให้ตรงตามภาษาอังกฤษคำต่อคำ ทำให้บางครั้งผู้อ่านไม่เข้าใจบทแปลอย่างถ่องแท้ เพราะแม้เพียงเข้าใจโครงสร้างของนวนิยายเล่มนี้ก็ยากพอสมควรแล้ว

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่บทความนี้มุ่งศึกษาคือปัญหาที่เกิดจากการแปลผ่านภาษาที่สอง กล่าวคือ ศึกษาว่าการแปลผ่านภาษาที่สองส่งผลต่อความเข้าใจและการตีความมากน้อยเพียงใดในการแปลเป็นภาษาที่สามและวิเคราะห์ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นน่าจะเกิดจากเหตุใด จากการเปรียบเทียบต้นฉบับภาษาสเปน และฉบับแปลทั้งภาษาอังกฤษและไทย ทำให้พบตัวอย่างปัญหาการแปลผ่านภาษาที่สองหลายประการที่ส่งผลโดยตรงต่อความถูกต้องของเนื้อเรื่องและอรรถรสในการอ่าน

ปัญหาการแปลผ่านภาษาที่สองที่พบในการแปลวรรณกรรมเรื่อง เปโตร ปาราโม สามารถแบ่งออกเป็นสองหัวข้อหลักคือปัญหาในการเข้าใจภาษา และการตีความ โดยในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์หน่วยภาษา โครงสร้างภาษา และการเลือกใช้คำศัพท์ ส่วนอีกหัวข้อหนึ่งคือปัญหาในการเข้าใจบริบททางวัฒนธรรม ซึ่งครอบคลุมสำนวน คำศัพท์ท้องถิ่น และเกร็ดความรู้เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

• การเข้าใจภาษา และการตีความ

๑. การถอดเสียง

ฉบับแปลภาษาอังกฤษไม่ประสบปัญหาด้านการถอดเสียงภาษาสเปน เพราะใช้อักษรโรมันเช่นกัน จึงคงคำศัพท์ภาษาสเปน เช่น ชื่อคน ชื่อเมือง ชื่อสถานที่ ไว้ได้ ภาระจึงตกอยู่ที่ผู้แปลภาษาไทยที่จะต้องค้นคว้าหลักการทับศัพท์ภาษาสเปนให้ถูกต้อง

๑๓๘ เพ็ญพิศิษฐ์ ศรีวรรณารถ

หรือใกล้เคียงที่สุด อย่างไรก็ตาม เนื่องจากผู้แปลไม่ใช้ผู้เชี่ยวชาญภาษาสเปนโดยตรง จึงพบข้อผิดพลาดอยู่บางประการ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างต่อไปนี้

การถอดเสียงตัวอักษร “e” เป็นเสียงอี ซึ่งตามหลักภาษาสเปนแล้วต้องออกเสียงเป็นสระเอ เช่น ชื่อตัวละครหลัก Juan Preciado ผู้แปลถอดเป็น “ฮวน ปรีเซียโด” (ฮวน เปรเซียโด) หรือ Media Luna ผู้แปลถอดเป็น “มีเดียลูน่า” (เมเดีย ลูน่า)

ส่วนคำว่า Patrón ผู้แปลถอดเป็น “ป/ตรอง” แต่ตัวอักษร “a” ในภาษาสเปนออกเสียงเป็นสระอา และตัวอักษร “n” ควรถอดเป็น “น” เพราะจะถอดเป็น “ง” ก็ต่อเมื่อตัวอักษรดังกล่าวปรากฏคู่กับเสียงเพดานแข็ง /k/, /g/ และ /x/ ดังนั้นคำนี้ควรถอดว่า ปาตรอน^c

นอกจากนี้ ผู้แปลยังถอดเสียงตัวอักษร “j” ทุกตัวเป็น “ฮ” แต่เนื่องจากนวนิยายเรื่องนี้มีฉากหลังเป็นชนบทแถบแคว้นมาลิสโก ซึ่งตั้งอยู่บริเวณตะวันตกของประเทศเม็กซิโก และคนในพื้นที่ดังกล่าวออกเสียง “j” เทียบเท่ากับหน่วยเสียง /x/ ไม่ใช่ /h/ ดังนั้นจึงควรถอดเสียงด้วยตัวอักษร “ฆ” จึงจะถูกต้อง (Fonología dialectal de México 2007)

๒. การเลือกใช้สรรพนาม

ในภาษาสเปนมีคำสรรพนามบุรุษที่สองทั้งเอกพจน์และพหูพจน์อย่างละสองคำ คือ tú หรือ usted สำหรับเอกพจน์ และ vosotros หรือ ustedes สำหรับพหูพจน์ การเลือกใช้คำใดคำหนึ่งนั้นขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดและผู้ฟัง กล่าวคือ tu และ vosotros นั้นจะใช้ในบริบทที่คู่สนทนามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดสนิทสนมหรือไว้วางใจซึ่งกันและกัน หรือในบทสนทนาที่ไม่เป็นทางการ ส่วนสรรพนาม usted และ ustedes นั้นใช้ในกรณีที่คู่สนทนามีความแตกต่างกันในเชิงวัย ลำดับชั้นทางสังคม หรือตำแหน่งหน้าที่การงาน นอกจากนี้ยังใช้ในการสนทนาที่เป็นทางการอีกด้วย อย่างไรก็ตาม ในประเทศแถบลาตินอเมริกานั้นจะไม่ปรากฏการใช้สรรพนาม vosotros แต่จะใช้ ustedes เป็นสรรพนามบุรุษที่สองพหูพจน์คำเดียวเท่านั้น

ประเด็นปัญหาของการเลือกใช้สรรพนามในการแปลผ่านภาษาที่สองนั้นเกิดขึ้นเพราะในภาษาอังกฤษไม่มีการใช้สรรพนามบุรุษที่สองที่แตกต่างกันเพื่อระบุความ

^c อ้างอิงข้อมูลเกี่ยวกับการทับศัพท์ภาษาสเปนจากราชบัณฑิตยสถาน (www.royin.go.th) และสถาพรพิทยศักดิ์, สัทศาสตร์ภาษาสเปน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐).

สัมพันธ์ของคุณสนทนา เพราะฉะนั้นจะปรากฏแต่เพียงสรรพนามบุรุษที่สอง you เท่านั้น ทำให้ผู้แปลฉบับภาษาไทยต้องคิดวิเคราะห์เองว่าควรใช้สรรพนามไทยว่าอย่างไรดี

๓. การเลือกใช้โครงสร้างประโยค

ปัญหานี้มักเกิดจากการที่ผู้แปลภาษาอังกฤษปรับโครงสร้างประโยครวมถึง คัพท์และสำนวนบางอย่างให้สอดคล้องกับบริบทที่คนในวัฒนธรรมของตนเข้าใจ ดังนั้นเมื่อผู้แปลภาษาไทยแปลจากฉบับภาษาอังกฤษถือเป็นการแปลข้อความที่ผ่านการ ดัดแปลงแล้ว และหากผู้แปลภาษาไทยตีความโครงสร้างผิดไป จะส่งผลให้ฉบับแปลภาษาไทยบิดเบือนไปจากต้นฉบับภาษาสเปนมากขึ้น

ตัวอย่าง

● pero cuando a una le cierran una puerta y la que queda abierta es nomás la del Infierno, *más vale no haber nacido.* (Rulfo 2005 : 124)

but when they close one door to you and the only one left open is the door to Hell, *you're better off not being born...*(Rulfo 1994 : 65)

แต่เมื่อพวกเขาปิดประตูบานหนึ่งใส่เจ้าและเหลือเพียงบานเดียวที่เปิดค้างไว้ คือประตูสู่นรก *อาจดีกว่าสำหรับเจ้าหากไม่ต้องมีอีกบานอีกเลย* (รุลโฟ ๒๕๔๖ : ๘๔)

ถ้าเทียบประโยคที่ขีดเส้นได้ในฉบับแปลภาษาไทยและต้นฉบับภาษาสเปนแล้ว พบว่ามีนัยยะต่างกันคือ ภาษาสเปนใช้ “no haber nacido” ซึ่งเป็น present perfect แต่ภาษาไทยกลับมีคำว่า “อีกเลย” เดิมเข้ามาซึ่งมีนัยยะของอนาคตกาลอยู่ ทำให้ผิดพลาดคลาดเคลื่อน หากแปลให้ถูกต้องจะได้ประโยคความว่า *ไม่ต้องเกิดมาจะดี เสียกว่า* ทั้งนี้ผู้แปลไทยอาจไม่ได้สังเกตเห็นโครงสร้างภาษาอังกฤษว่ามีนัยยะของอดีตกาล เช่นเดียวกับต้นฉบับภาษาสเปน

● Luego, enderezaron hacia Apango, de donde habian venido. <<*Ahí será otro día*>>, dijeron. (Rulfo 2005 : 144)

Then they set off toward Apango, on their way home. “*Another day,*” they said. (Rulfo 1994 : 86)

หลังจากนั้นจึงออกเดินทางตรงกลับไปท้อบ้านโก ตรงกลับบ้าน “*อีกวันหนึ่งแล้ว*” พวกเขาว่า (รุลโฟ ๒๕๔๖ : ๑๑๐)

การที่ฉบับแปลภาษาอังกฤษตัดคำว่า “Ahí” ซึ่งแปลว่า *ที่นั่น* และกริยา ser

ที่ผันในรูปอนาคตกาลออกส่งผลให้ผู้แปลไทยตีความได้ไม่ชัดเจนว่าการที่ตัวละครพูดขึ้นมาว่า “Another day” ในที่นี้บ่งบอกอะไร เพราะหากฉบับแปลภาษาอังกฤษคงความไว้ครบถ้วนเท่าภาษาสเปน ผู้แปลภาษาไทยจะสามารถแปลได้ไม่ยากกว่า พอถึงที่นั่นก็จะเป็นวันใหม่

๔. การเลือกใช้คำศัพท์

ตัวอย่างชัดที่สุดในเรื่องปัญหาการเลือกใช้คำคือ คำว่า “patrón” ซึ่งแปลว่า เจ้านาย หัวหน้าหรือผู้อุปถัมภ์ ในฉบับแปลภาษาอังกฤษใช้ทับศัพท์คำนี้ ดังนั้นผู้แปลภาษาไทยจึงเลือกที่จะถอดเสียงว่า “เปโตรง” โดยไม่ได้อธิบายเพิ่มเติมใดๆ หากผู้แปลไม่ยึดติดกับต้นฉบับภาษาอังกฤษ และค้นหาความหมายของคำจากพจนานุกรมหรือแหล่งค้นคว้าอื่นๆ ก็จะได้เลือกคำได้เหมาะสมกับบริบทมากกว่านี้ เช่น คำว่า นาย เป็นต้น นอกจากนี้ในภาษาอังกฤษเองก็มีคำว่า “patron” ซึ่งแปลออกมาได้ความหมายไปในแนวทางเดียวกัน แต่อาจเป็นไปได้ที่ผู้แปลฉบับภาษาอังกฤษเลือกทับศัพท์เพราะต้องการคงบรรยากาศความเป็นเม็กซิกันไว้ และผู้อ่านภาษาอังกฤษก็เข้าใจความหมายนี้ได้ง่าย เพราะเขียนเหมือนคำในภาษาอังกฤษ แต่ผู้อ่านไทยเมื่อเห็นคำว่า “เปโตรง” อาจจะไม่เข้าใจว่าหมายความว่าอย่างไร และต้องใช้บริบทหลายๆ อย่างมาประกอบ

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้คำในฉบับแปลภาษาที่สองบางครั้งส่งผลให้เกิดความหมายผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาเดิม

● ...Mañana, en amaneciendo, te irás conmigo, Chona. Ya tengo aparejadas *las bestias*. (Rulfo 2005 : 105)

“Tomorrow morning at dawn you’re coming with me, Chona. I have *the team* hitched up” (Rulfo 1994 : 44)

พรุ่งนี้ตอนฟ้าสว่างเจ้าไปกับข้า ไชนา ข้ามีกลุ่มคนที่จะป็นขึ้นไปด้วย (จุลโพ ๒๕๔๖ : ๕๙)

ความผิดพลาดของบทแปลนี้เกิดจากการตีความคำว่า “the team” ผิด โดยผู้แปลภาษาไทยเข้าใจว่าหมายถึง “กลุ่มคน” แต่ในต้นฉบับภาษาสเปนเขียนไว้ชัดเจนว่า “las bestias” ซึ่งแปลว่า สัตว์ โดยในที่นี้น่าจะหมายถึง ม้า

● Mejor no hubieras salido de tu *tierra*. ¿Qué viniste a hacer aquí? (Rulfo 2005 : 119)

“You’d have done better to stay *home*. Why did you come here?” (Rulfo 1994 : 58)

“จะดีกว่านี่เป็นแน่หากว่าเจ้าอยู่แต่ในบ้าน เหตุใดจึงออกมาที่นี่ล่ะ” (รูลโฟ ๒๕๔๖ : ๗๗)

การที่ภาษาอังกฤษเลือกใช้คำว่า “home” ทำให้ผู้แปลภาษาไทยเข้าใจว่าเป็นบ้านของโดนีสซึ่งชวน เปเรเซียโดเดินออกมาและสิ้นใจตาย ณ บริเวณจัตุรัสหนึ่งของหมู่บ้าน ในขณะที่ต้นฉบับภาษาสเปนใช้คำว่า “tierra” ซึ่งแปลได้ว่า บ้านเกิด หรือ แผ่นดินเกิด

นอกจากนี้ การเลือกใช้คำศัพท์บางครั้งไม่เพียงส่งผลให้เนื้อหาคลาดเคลื่อนเท่านั้นแต่ยังทำให้ผู้อ่านงานแปลเห็นภาพผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับอีกด้วย เช่น

● Los ojos *reventados* por el sopor del sueño, en la canícula de agosto (Rulfo 2005 : 66)

Their sleepy eyes were *bulging* from the August heat. (Rulfo 1994 : 4)

ดวงตามันที่ปรี้อหรือหลังเหมือนง่วงนอนกำลังถลนออกมาเพราะเหตุจากความร้อนของเดือนสิงหาคม (รูลโฟ ๒๕๔๖ : ๑๑)

คำว่า “reventado” ในภาษาสเปนแปลว่าเหินดีเหินย่อย หมดแรง แต่เมื่อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “bulging” ซึ่งแปลตรงตัวว่า นูน หรือ โปน ทำให้ผู้แปลไทยคงความหมายตรงตัวของคำดังกล่าวไว้ว่า “ตาถลนออกมา” ซึ่งในความจริงแล้วผู้แต่งคงไม่ได้ตั้งใจให้เกิดภาพที่ดูน่ากลัวเช่นนั้น น่าจะหมายความเพียงว่า แววดตาอ่อนล้าหมดแรง มากกว่า

● Mi cuerpo *liviano* sostenido y suelto a sus fuerzas (Rulfo 2005 : 156)

My *lustful* body held and released by his strength (Rulfo 1994 : 99)

กายที่เต็มด้วยวราคะต้นหาของข้าถูกจับขวยและคลายด้วยกำลังเขา (รูลโฟ ๒๕๔๖ : ๑๒๗)

จากการวิเคราะห์ ผู้แปลภาษาอังกฤษน่าจะเลือกความหมายสำหรับคำว่า “liviano” ผิด เพราะส่วนใหญ่คำนี้จะแปลว่า ซึ่งมีน้ำหนักเบา ส่วนความหมายในเชิงที่เกี่ยวข้องกับต้นหาหรือนั้น แทบจะไม่ใช้กันแล้วในปัจจุบัน หากพิจารณาจากบริบท น่าจะแปลคำๆ นี้ว่า เบา เพราะมีการกล่าวถึงพลังกำลังในประโยคเดียวกัน ประกอบกับตัวละคร (ซูซานา) รักและภักดีต่อสามีของนางเพียงผู้เดียว อีกทั้งไม่เคยมีการกล่าวถึงพฤติกรรม

ที่ผันในรูปอนาคตกาลออกส่งผลให้ผู้แปลไทยตีความได้ไม่ชัดเจนว่าการที่ตัวละครพูดขึ้นมาว่า “Another day” ในที่นี้บ่งบอกอะไร เพราะหากฉบับแปลภาษาอังกฤษคงความไว้ครบถ้วนเท่าภาษาสเปน ผู้แปลภาษาไทยจะสามารถแปลได้ไม่ยากกว่า พอถึงที่นั่นก็จะเป็นวันใหม่

๔. การเลือกใช้คำศัพท์

ตัวอย่างชัดที่สุดในเรื่องปัญหาการเลือกใช้คำคือ คำว่า “patrón” ซึ่งแปลว่า เจ้านาย หัวหน้าหรือผู้อุปถัมภ์ ในฉบับแปลภาษาอังกฤษใช้ทับศัพท์คำนี้ ดังนั้นผู้แปลภาษาไทยจึงเลือกที่จะถอดเสียงว่า “เปโตรรอง” โดยไม่ได้อธิบายเพิ่มเติมใดๆ หากผู้แปลไม่ยึดติดกับต้นฉบับภาษาอังกฤษ และค้นหาความหมายของคำจากพจนานุกรมหรือแหล่งค้นคว้าอื่นๆ ก็จะได้เลือกคำได้เหมาะสมกับบริบทมากกว่านี้ เช่น คำว่า นาย เป็นต้น นอกจากนี้ในภาษาอังกฤษเองก็มีคำว่า “patron” ซึ่งแปลออกมาได้ความหมายไปในแนวทางเดียวกัน แต่อาจเป็นไปได้ที่ผู้แปลฉบับภาษาอังกฤษเลือกทับศัพท์เพราะต้องการคงบรรยากาศความเป็นเม็กซิกันไว้ และผู้อ่านภาษาอังกฤษก็เข้าใจความหมายนี้ได้ง่าย เพราะเขียนเหมือนคำในภาษาอังกฤษ แต่ผู้อ่านไทยเมื่อเห็นคำว่า “เปโตรรอง” อาจจะไม่เข้าใจว่าหมายความว่าอย่างไร และต้องใช้บริบทหลายๆ อย่างมาประกอบ

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างอื่นๆ ที่แสดงให้เห็นว่าการเลือกใช้คำในฉบับแปลภาษาที่สองบางครั้งส่งผลให้เกิดความหมายผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาเดิม

● ...Mañana, en amaneciendo, te irás conmigo, Chona. Ya tengo aparejadas *las bestias*. (Rulfo 2005 : 105)

“Tomorrow morning at dawn you’re coming with me, Chona. I have *the team* hitched up” (Rulfo 1994 : 44)

พรุ่งนี้ตอนฟ้าสว่างเจ้าไปกับข้า โซนา ข้ามี*กลุ่มคน*ที่จะป็นขึ้นไปด้วย (จุลโพ ๒๕๔๖ : ๕๙)

ความผิดพลาดของบทแปลนี้เกิดจากการตีความคำว่า “the team” ผิด โดยผู้แปลภาษาไทยเข้าใจว่าหมายถึง “กลุ่มคน” แต่ในต้นฉบับภาษาสเปนเขียนไว้ชัดเจนว่า “las bestias” ซึ่งแปลว่า *สัตว์* โดยในที่นี้ น่าจะหมายถึง *ม้า*

● Mejor no hubieras salido de tu *tierra*. ¿Qué viniste a hacer aquí? (Rulfo 2005 : 119)

“You’d have done better to stay *home*. Why did you come here?” (Rulfo 1994 : 58)

“จะดีกว่านี่เป็นแน่หากว่าเจ้าอยู่แต่ในบ้าน เหตุใดจึงออกมาที่นี่ล่ะ” (รุลโฟ ๒๕๔๖ : ๗๗)

การที่ภาษาอังกฤษเลือกใช้คำว่า “home” ทำให้ผู้แปลภาษาไทยเข้าใจว่าเป็นบ้านของโดนัสซึ่งชวน เปเรเซียโดเดินออกมาและสิ้นใจตาย ณ บริเวณจัตุรัสหนึ่งของหมู่บ้าน ในขณะที่ต้นฉบับภาษาสเปนใช้คำว่า “tierra” ซึ่งแปลได้ว่า บ้านเกิด หรือ แผ่นดินเกิด

นอกจากนี้ การเลือกใช้คำศัพท์บางครั้งไม่เพียงส่งผลให้เนื้อหาคลาดเคลื่อนเท่านั้นแต่ยังทำให้ผู้อ่านงานแปลเห็นภาพผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับอีกด้วย เช่น

● Los ojos *reventados* por el sopor del sueño, en la canícula de agosto (Rulfo 2005 : 66)

Their sleepy eyes were *bulging* from the August heat. (Rulfo 1994 : 4)

ดวงตามันที่ปรี้อหรือล่งเหมือนง่วงนอนกำลังถลนออกมาเพราะเหตุจากความร้อนของเดือนสิงหาคม (รุลโฟ ๒๕๔๖ : ๑๑)

คำว่า “reventado” ในภาษาสเปนแปลว่าเหินเหินหรือ หมดแรง แต่เมื่อภาษาอังกฤษใช้คำว่า “bulging” ซึ่งแปลตรงตัวว่า นูน หรือ โปน ทำให้ผู้แปลไทยคงความหมายตรงตัวของคำดังกล่าวไว้ว่า “ตาถลนออกมา” ซึ่งในความจริงแล้วผู้แต่งคงไม่ได้ตั้งใจให้เกิดภาพที่ดูน่ากลัวเช่นนั้น น่าจะหมายความเพียงว่า แววดตาอ่อนล้าหมดแรง มากกว่า

● Mi cuerpo *liviano* sostenido y suelto a sus fuerzas (Rulfo 2005 : 156)

My *lustful* body held and released by his strength (Rulfo 1994 : 99)

กายที่เต็มด้วยราคะตัณหาของข้าถูกจับขวยและคลายด้วยกำลังเขา (รุลโฟ ๒๕๔๖ : ๑๒๗)

จากการวิเคราะห์ ผู้แปลภาษาอังกฤษน่าจะเลือกความหมายสำหรับคำว่า “liviano” ผิด เพราะส่วนใหญ่คำนี้จะแปลว่า ซึ่งมีน้ำหนักเบา ส่วนความหมายในเชิงที่เกี่ยวข้องกับตัณหาราคะนั้น แทบจะไม่ใช่กันแล้วในปัจจุบัน หากพิจารณาจากบริบท น่าจะแปลคำๆ นี้ว่า เบา เพราะมีการกล่าวถึงพลังกำลังในประโยคเดียวกัน ประกอบกับตัวละคร (ซูซานา) รักและภักดีต่อสามีของนางเพียงผู้เดียว อีกทั้งไม่เคยมีการกล่าวถึงพฤติกรรม

ที่ไม่ดีของนางตลอดทั้งเรื่อง การแปลว่า “กายที่เต็มไปด้วยราคะตัณหา” จึงไม่น่าจะเหมาะสมเท่าใดนัก ประโยคนี้น่าจะแปลว่า ร่างอันบางเบาของฉันทันถูกประคองกอดและ คลายออกด้วยพลังกำลังของเขา

● Se quedó meditando. *La cabeza caída*. (Rulfo 2005 : 159)

Trujillo sat thinking. *With his head on his chest*. (Rulfo 1994 : 103)

ตรูฆีโยนั่งคิด เศวกลายคางงุ้มลงมาแตะยอดอก (รูลโฟ ๒๕๔๖ : ๑๓๑)

“La cabeza caída” แปลตรงตัวว่า *ศีรษะตก* หรือ *คอตก* ตามสำนวนไทย ส่วนภาษาอังกฤษเลือกใช้ใช้ลักษณะการบรรยายภาพในเชิงเปรียบเทียบว่าศีรษะตกลงมาถึงอก แต่ผู้แปลภาษาไทยอาจไม่เข้าใจว่าในภาษาอังกฤษเป็นการเปรียบเทียบเพื่อกล่าวถึงการให้ความคิดอย่างหนัก จึงเลือกแปลให้เห็นภาพตามนั้น ซึ่งไม่เข้ากับบริบทและก่อให้เกิดภาพที่ทำให้เสียอรรถรสในการอ่าน หากแปลตรงจากภาษาสเปนแล้ว จะไม่เกิดปัญหาดังกล่าว เพราะคำที่ใช้สื่อความหมายได้ชัดเจนสำหรับวัฒนธรรมทุกแห่งอยู่แล้ว

● การเข้าใจบริบททางวัฒนธรรม

นักแปลที่ดีไม่เพียงแต่ต้องรู้ภาษาทั้งสองดีเท่านั้น แต่ยังต้องศึกษาข้อมูลเชิงวัฒนธรรมในวรรณกรรมที่ตนแปลด้วย ทั้งนี้เพื่อความและถ่ายทอดความหมายได้ตรงตามเจตนารมณ์ของผู้แต่งมากที่สุด ดังที่กล่าวไว้ในตอนต้นเกี่ยวกับความสำคัญของการแปลจากต้นฉบับภาษาเดิมนั้น การแปลผ่านภาษาที่สองคือการแปลข้อความที่ผ่านการตกแต่งดัดแปลงในเชิงวัฒนธรรม เพราะฉะนั้นหลายต่อหลายครั้งที่ผู้อ่านไม่มีโอกาสสัมผัสวัฒนธรรมที่แท้จริงของต้นฉบับเพราะงานที่ตนอ่านได้ผ่านการแปลลักษณะดังกล่าวมา เช่นในกรณีของวรรณกรรมเรื่อง เบโตรี ปาราโม ผู้อ่านชาวไทยจะรับรู้นวนิยายเม็กซิกันผ่านสายตาและมุมมองของคนอเมริกัน ตัวอย่างต่อไปนี้แสดงให้เห็นข้อบกพร่องอันเกิดจากขาดความรู้เกี่ยวกับภาษาสเปนและวัฒนธรรมของผู้ที่ใช้ภาษานี้

๑. การดัดแปลงสำนวนให้เข้ากับวัฒนธรรมปลายทาง

จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบต้นฉบับภาษาสเปน และฉบับแปลทั้งสองภาษาแล้ว กรณีของสำนวนต่างๆ ถือเป็นตัวอย่างปัญหาด้านวัฒนธรรมที่ชัดเจนที่สุด เนื่องจากหลายครั้งผู้แปลภาษาอังกฤษเลือกใช้สำนวนในภาษาของตนซึ่งมีความหมายเดียวกันหรือใกล้เคียงกับสำนวนภาษาสเปน ดังนั้นฉบับภาษาไทยจึงเป็นการแปลสำนวนภาษาอังกฤษ

มาอีกต่อหนึ่งนั่นเอง

- ๑ Por las buenas se consiguen mejor las cosas. (Rulfo 2005 : 153)

You catch more flies with sugar than with vinegar. (Rulfo 1994 : 96)

เราใช้น้ำตาลจับแมลงวันได้มากกว่าที่จะใช้น้ำส้มมะ (รูลโฟ ๒๕๔๖ : ๑๒๓)

ตัวอย่างนี้ทำให้เห็นการแปลที่ตัดแปลงเข้าวัฒนธรรมของตนได้อย่างชัดเจน เพราะสำนวนภาษาสเปนแปลตรงตัวได้ว่า *วิธีการที่นุ่มนวลจะช่วยให้ได้อะไรต่อมิอะไรง่ายกว่า* ดังสำนวนไทยที่ว่า “ใช้ไม้ نرمตีกว่าใช้ไม้แข็ง” สำนวนที่ใช้ในฉบับแปลภาษาอังกฤษสะท้อนวัฒนธรรมปลายทางที่นิยมใช้น้ำตาลจับแมลงวัน แต่หาได้สะท้อนวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตเม็กซิกันอย่างไร

- ๑ Tendrás que *trabajar muy duro allá para levantar cabeza*. De aquí no sacarás nada. (Rulfo 2005 : 158)

“You’ll have to *work like a dog to keep you head above water*. You won’t get anything from him.” (Rulfo 1994 : 101)

“เจ้าคงต้องทำงานเหมือนสุนัขเลยที่เดียวจึงจะเอาตัวเองพ้นจากปัญหาได้ เจ้าไม่ได้อะไรจากเขาเลยสักนิดเดียว” (รูลโฟ ๒๕๔๖ : ๑๓๐)

ในต้นฉบับภาษาสเปน ผู้แต่งใช้ประโยคง่ายๆ ว่า *ที่โน่น เจ้าจะต้องทำงานหนักเพื่อจะได้ไถ่หัวขึ้น* ซึ่งฟังแล้วเป็นภาษาไทยที่รื่นหู แต่ฉบับแปลภาษาอังกฤษได้ตัดแปลงข้อความของต้นฉบับมาเป็นสำนวนของตนโดยเปรียบเทียบกับการที่สุนัขพยายามตะเกียกตะกายลอยคออยู่ในน้ำ แต่ผู้แปลไทยยึดคำว่า “work” จึงแปลออกมาว่า “เจ้าคงต้องทำงานเหมือนสุนัข” พร้อมเปลี่ยนแปลงท่อนหลังให้สอดคล้องมากขึ้นตามความคิดของผู้แปล ผลลัพธ์ที่ได้คือสำนวนที่ประดักประเดิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนไทยจะรู้สึกแปลกๆ เมื่อต้องเปรียบเทียบการทำงานของตนกับสุนัข

๒. การใช้คำศัพท์ท้องถิ่นเม็กซิกัน

ตัวละครในโกมาลาใช้ภาษาท้องถิ่นค่อนข้างมาก เพราะรูลโฟเชื่อว่าภาษาจะช่วยสร้างโลกและตัวละครอันมีเอกลักษณ์ได้ บางครั้ง ผู้แปลฉบับภาษาอังกฤษเข้าใจภาษาท้องถิ่นคลาดเคลื่อน ทำให้เนื้อหาผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับ เช่น

iDate de buenas que vas a tener un hijo *guierito!* (Juan Rulfo 2005 : 160)

คำว่า “güero” เป็นภาษาท้องถิ่นของชาวเม็กซิกัน แปลว่า *ซึ่งมีผิวหมอง* แต่ในฉบับแปลภาษาอังกฤษเลือกใช้คำว่า “fair-skinned” ส่งผลให้ฉบับแปลภาษาไทยต้องแปลตามว่า “ผิวพรรณดี”

นอกจากนี้ ในวรรณกรรมเรื่อง *เปโตร ปาราโม* ยังปรากฏคำศัพท์ท้องถิ่นหลายคำ เช่น ชื่อคน ชื่อต้นไม้ เป็นต้น ถ้าสำหรับการอ่านเพื่อเอาความแล้ว ผู้อ่านมักจะเดาได้จากบริบทว่าผู้แต่งกำลังกล่าวถึงอะไรอยู่ แต่สำหรับการแปลแล้ว เป็นงานหนักสำหรับผู้แปลที่จะต้องค้นคว้าคำศัพท์เหล่านั้น เพื่อให้ได้คำแปลที่ถูกต้องหรือใกล้เคียงที่สุด การทับศัพท์ชื่อเฉพาะบางอย่างอาจเป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยคงบรรยากาศและกลิ่นอายของเรื่องไว้ แต่ทั้งนี้คงเหมาะสำหรับกรณีของคำแปลชื่อเฉพาะที่คนไทยไม่คุ้นเคยเท่านั้น ในกรณีการแปลวรรณกรรมเรื่องนี้ ผู้แปลฉบับภาษาอังกฤษได้แปลคำศัพท์ท้องถิ่นส่วนใหญ่มาเป็นคำศัพท์ที่ใช้ในภาษาอังกฤษ และผู้แปลไทยก็เลือกที่จะทับศัพท์คำเหล่านั้นเมื่อไม่พบคำแปลในภาษาไทย หากเป็นการแปลจากต้นฉบับภาษาสเปนโดยตรงแล้ว การทับศัพท์อาจเป็นทางออกที่ดีเมื่อไม่พบคำแปลที่เหมาะสมเพราะศัพท์เหล่านั้นช่วยสร้างบรรยากาศพื้นเมืองเม็กซิกันได้ไม่มากก็น้อย แต่สำหรับการแปลผ่านภาษาที่สอง การทับศัพท์อาจส่งผลให้บรรยากาศตามท้องเรื่องถูกดัดแปลงตามไปด้วย จนท้ายที่สุดผู้อ่านคนไทยอาจจะไม่รู้สึกรู้ว่าตนกำลังอ่านนวนิยายเม็กซิกันเรื่องเยี่ยมอยู่

ตัวอย่างการแปลคำศัพท์ท้องถิ่น

- hojas del arrayán → myrtle leaves → ใบเมอร์เทิล

“arrayán” ซึ่งมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Myrtus Communis* คือต้นน้ำมันเขียว เป็นไม้พุ่มชนิดหนึ่งมีดอกขนาดเล็กสีขาว ในความเป็นจริง หากทับศัพท์ว่า *ใบอารายัน* จะให้ความรู้สึกว่าเป็นพืชพื้นเมืองมากกว่า เพราะคำว่า “เมอร์เทิล” เป็นคำศัพท์ภาษาอังกฤษซึ่งทำให้บรรยากาศความเป็นพื้นเมืองเม็กซิกันลดลง แม้แต่ในภาษาอังกฤษเองก็มีการใช้ทับศัพท์คำว่า “arrayan” อย่างแพร่หลายเช่นกัน

- galápagos → reed → กอกก

คำว่า “galápagos” ในภาษาท้องถิ่นของคว้นชกาลิสโก ประเทศเม็กซิโก หมายถึงแนวกำแพงเตี้ยๆ หรือเนินที่กั้นแม่น้ำ การแปลคำศัพท์ท้องถิ่นนี้ผิดทำให้เนื้อเรื่องคลาดเคลื่อนแม้จะเพียงเล็กน้อยก็ตาม

- atole → cornmeal gruel → กากข้าวโพดในข้าวต้ม

“atole” คือ น้ำข้าวโพดร้อน เป็นเครื่องดื่มพื้นเมืองของเม็กซิโก ได้จากการนำข้าวโพดไปต้มในน้ำเดือดหรือนมสด

๓. เกิดความรู้ด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

แม้ต้นฉบับภาษาสเปนที่ใช้ในการทำวิจัยนี้จะตีพิมพ์ในประเทศสเปน แต่มีเชิงอรรถอธิบายคำศัพท์สำนวนท้องถิ่นและเกร็ดทางด้านประวัติศาสตร์ไว้ตลอดทั้งเรื่อง เช่นการปฏิวัติเม็กซิโก กลุ่มบียัสตาส (Villistas) กลุ่มกัรรันซิสตาส (Carrancistas) กลุ่มคริสเตโรส (Cristeros) เป็นต้น อีกทั้งยังอธิบายกลวิธีการประพันธ์อันซับซ้อนที่ฆวน รูลโฟใช้สำหรับเรื่อง *เปโตร ปาราโม* ไว้ด้วย เชิงอรรถและคำอธิบายเหล่านี้เป็นประโยชน์มากต่อผู้แปล เพราะช่วยให้ผู้แปลเข้าใจเนื้อเรื่องและศัพท์เฉพาะหลายๆ อย่างที่ปรากฏได้ชัดเจน และสามารถถ่ายทอดเป็นภาษาไทยปลายทางได้ถูกต้องครบถ้วนมากขึ้น อย่างไรก็ตามฉบับแปลภาษาอังกฤษไม่ได้ทำเชิงอรรถหรือภาคผนวกเพื่ออธิบายสิ่งใดเพิ่มเติม จึงเป็นการยากที่ผู้แปลไทยจะเข้าใจบริบททางวัฒนธรรมทุกประการ อันนำมาซึ่งการตีความคลาดเคลื่อนในบางครั้ง

เช่น *Ahora somos carrancistas.* (Rulfo 2005 : 171)

We're with Carranza now. (Rulfo 1994 : 115)

ตอนนั้นเราอยู่ในการรับบั้นแล้วขอรับ (รูลโฟ ๒๕๔๖ : ๑๗๑)

หากมีการทำเชิงอรรถในต้นฉบับภาษาอังกฤษเพื่ออธิบายว่า “Carranza” เป็นชื่อบุคคลๆ หนึ่งซึ่งเป็นผู้นำในการปฏิวัติและขึ้นดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีใน ค.ศ. ๑๙๑๗ หรือช่วงการปฏิวัติเม็กซิโก ฝ่ายของเขาสู้รบกับฝ่ายของบันโซ บียา (Villistas) และเอมิเลียโน ซาปาตา (Zapatistas) เพราะขัดแย้งกันเรื่องผลประโยชน์ ผู้แปลไทยคงไม่เข้าใจผิดว่า “Carranza” เป็นชื่อสถานที่

ฉบับแปลภาษาไทยมีการทำภาคผนวกอธิบายคำศัพท์ห้าคำที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น ศิลล้างบาป ความรอด เป็นต้น แต่ไม่ได้มีคำอธิบายที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของเม็กซิโกเพิ่มเติมแต่อย่างใด ดังนั้นการที่ผู้อ่านคนไทยจะเข้าใจวรรณกรรมเรื่องนี้ได้อย่างถ่องแท้และเห็นคุณค่าที่แท้จริงของมันจึงไม่ใช่เรื่องง่าย

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างปัญหาการแปลผ่านภาษาที่สองของวรรณกรรมเรื่อง *เปโตร ปาราโม* ทั้งในเชิงภาษา และวัฒนธรรมทั้งหมดข้างต้น เราสามารถสรุปสาเหตุหลักของปัญหาดังกล่าวได้ดังต่อไปนี้

๑. ผู้แปลไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาสเปน ซึ่งเป็นภาษาต้นฉบับของวรรณกรรม

เรื่องนี้ ทำให้การถอดเสียงผิดพลาดในบางจุด

๒. ผู้แปลตีความคำศัพท์และสำนวนภาษาอังกฤษบางสำนวนคลาดเคลื่อน ซึ่งสำนวนเหล่านี้ถูกดัดแปลงจากต้นฉบับภาษาสเปนให้เข้ากับวัฒนธรรมปลายทางหรือวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาอังกฤษ การตีความผิดพลาดทำให้ความหมายยิ่งผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาสเปนอย่างมาก

๓. ในบางครั้ง ผู้แปลละเลยความสำคัญของการขจัดเกลารภาษาไทยให้สวยงาม สละสลวย แต่กลับแปลตรงตามรูปภาษาอังกฤษ หรือการแปลคำต่อคำ ดังนั้นข้อความและสำนวนบางอย่างที่แปลเป็นภาษาไทยจะไม่ไพเราะรื่นหู หรือบางครั้งก่อให้เกิดภาพที่แตกต่างจากเจตนาของผู้แต่ง

๔. การยึดความหมายที่ปรากฏในพจนานุกรมสองภาษามากกว่าความหมายในบริบท วรรณกรรม แสงอร่ามเรือง (๒๕๔๕ : ๗๓) ได้เขียนผลการทดลองของคัสแมล (Kussmaul) ไว้ในหนังสือทฤษฎีและหลักการแปลว่า “ถึงแม้ผู้แปลจะหาความหมายของคำโดยดูจากบริบทของตัวบทได้แล้ว แต่ถ้าไม่พบคำๆ นั้นในพจนานุกรมสองภาษา ผู้แปลมักจะไม่มีควมกล้าพอที่จะใช้คำแสดงความหมายตามที่วิเคราะห์ได้จากบริบทมาใช้ในงานแปล เพราะกลัวว่าจะเกิดความผิดพลาด” ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างที่ยกประกอบหลายๆ ตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหาการแปลผ่านภาษาที่สองในวรรณกรรมเรื่องนี้ ซึ่งบ่อยครั้งที่ผู้แปลค่อนข้างให้ความสำคัญกับควมหมายในพจนานุกรมมากกว่าพิจารณาความเหมาะสมของบริบท

๕. ฉบับแปลภาษาอังกฤษไม่มีการทำเชิงอรรถอธิบายเกร็ดประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมหรือคำศัพท์ท้องถิ่นเม็กซิกัน ทำให้ผู้แปลไทยต้องพยายามตีความทุกอย่างเอง หากผู้แปลไม่ใส่ใจศึกษาค้นคว้า หรือสอบถามเพิ่มเติมจากผู้รู้แล้วนั้น เป็นไปได้สูงว่าจะเข้าใจคลาดเคลื่อนและแปลผิดในที่สุด

สรุป

วัตถุประสงค์ของบทความวิจัยนี้คือพยายามศึกษาว่าการแปลผ่านภาษาที่สอง ก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนหรือผิดเพี้ยนไปจากต้นฉบับภาษาเดิมหรือไม่ และในประเด็นใดบ้าง โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานที่ว่า การแปลแต่ละครั้งย่อมมีข้อมูลคลาดเคลื่อนระหว่างทางหรือ ก่อให้เกิดความคลาดเคลื่อนบางประการไม่มากนักน้อย โดยเฉพาะการแปลวรรณกรรมซึ่ง ถือเป็นกรถ่ายโอนบริบททางวัฒนธรรมด้วยแล้ว น่าจะมีประเด็นหลายๆ อย่างให้สามารถ

วิเคราะห์ได้ นวนิยายเรื่อง เปโตร ปาราโม เป็นกรณีศึกษาที่น่าสนใจ เพราะจากการเทียบเคียงต้นฉบับภาษาสเปนกับฉบับแปลภาษาไทยในชั้นต้นแล้ว พบว่ามีเนื้อหาที่คลาดเคลื่อนจำนวนมาก ซึ่งย่อมส่งผลโดยตรงต่อผู้อ่าน

หลังจากเปรียบเทียบต้นฉบับภาษาสเปน ฉบับแปลภาษาอังกฤษ และฉบับแปลภาษาไทย ผู้วิจัยสามารถยกตัวอย่างปัญหาความผิดพลาดหลายกรณีที่มีต้นเหตุมาจากการแปลผ่านภาษาที่สอง อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้ไม่ได้ประสงค์ที่จะแสดงว่าปัญหาต่างๆ เกิดจากฉบับแปลภาษาที่สองซึ่งต้องคุณภาพ ในกรณีของนวนิยายเรื่อง เปโตร ปาราโม ฉบับแปลภาษาอังกฤษที่เลือกมาทำวิจัยถือว่าค่อนข้างสมบูรณ์ในแง่ความถูกต้องและความสละสลวย แม้ตัวอย่างหลายๆ ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้แปลภาษาอังกฤษ ไม่พยายามรักษาคำที่สำนวนเดิมของต้นฉบับเอาไว้ คาดว่าส่วนหนึ่งของปัญหาดังกล่าวอาจจะเกิดจากภาษาและสำนวนอันเป็นแบบฉบับเฉพาะของนักเขียนที่ชื่อฆวน รูลโฟ กล่าวคือ เขาใช้คำศัพท์และสำนวนพื้นเมืองหลายอย่างที่ใช้กันเฉพาะในแคว้นฆาลิสโก แม้คนเม็กซิกันบางคนยังไม่เคยได้ยินศัพท์หรือสำนวนเหล่านั้นมาก่อน ดังนั้นการแปลหนังสือเล่มนี้ ผู้แปลต้องศึกษาค้นคว้ามากพอสมควร และหลายครั้งต้องยอมรับว่าผู้แปลภาษาอังกฤษตัดสินใจถูกต้องที่ตัดแปลงสำนวนเหล่านั้นมาเป็นสำนวนภาษาอังกฤษเพื่อให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมของตนเข้าใจความหมายที่ผู้ประพันธ์ต้องการจะสื่อได้อย่างชัดเจน

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างปัญหาการแปลผ่านภาษาที่สองของวรรณกรรมเรื่องนี้ คงทำให้ทุกคนเห็นความสำคัญของการแปลจากภาษาต้นฉบับมากขึ้น เพราะไม่ว่าฉบับแปลภาษาที่สองจะมีเนื้อหาถูกต้องตรงตามต้นฉบับมากเพียงใด ย่อมมีรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ ที่ตกหล่นระหว่างการแปล หรือเพื่อความบวบช่วงบางตอนอาจถูกดัดแปลงให้ผู้อ่านในวัฒนธรรมปลายทางของตนเข้าใจง่ายขึ้น เพราะผู้แปลมักนึกถึงกลุ่มผู้อ่านของตนเป็นอันดับแรก ดังนั้นนักแปลและสำนักพิมพ์ควรคำนึงถึงประเด็นนี้ให้มากในการแปลงานวรรณกรรมแต่ละครั้ง เพราะถือเป็นจรรยาบรรณของวิชาชีพนี้ที่จะควบคุมดูแลคุณภาพงานแปล ทั้งนี้ผู้วิจัยหวังว่าบทความวิจัยนี้จะมีส่วนทำให้คนในแวดวงการแปลวรรณกรรมตื่นตัวและพยายามที่จะรักษาคูณค่างานวรรณกรรมระดับโลกไว้ มิฉะนั้นคงมีงานวรรณกรรมเรื่องเยี่ยมอีกหลายเรื่องที่ต้องถูก “ฆาตกรรมโดยผู้แปล” ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม

บรรณานุกรม

- ปัญญา บริสุทธี. **ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล**. กรุงเทพมหานคร : ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๓๓.
- รุฬโฟ, ฮวน. **เปโตร พาราโม**. แปลโดย สุคนธ์ แคนเสด. กรุงเทพมหานคร : คำหอม, ๒๕๓๗.
- _____ . **เปโตร พาราโม**. แปลโดย วาอุล. กรุงเทพมหานคร : โฟเอมา, ๒๕๔๖.
- วรรณถ วิมลเฉลา. **คู่มือสอนแปล**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- วรรณถ แสงอำมเรือง. **ทฤษฎีและหลักการแปล**. กรุงเทพมหานคร : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- วัลยา วิวัฒน์ศร. **การแปลวรรณกรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- สถาพร ทิพย์ศักดิ์. **สัตศาสตร์ภาษาสเปน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- Anderson, Danny J. Anderson. **The Ghosts of Comala : Haunted Meaning in Pedro Páramo An introduction to Juan Rulfo's Pedro Páramo** [Online]. Accessed 17 October 2006. Available from : <http://www.utexas.edu/utpress/excerpts/rulpe Yoon d-intro.html>.
- Bong Seo, Yoon. **Pedro Páramo de Juan Rulfo : Un encuentro de voces** [Online]. Accessed 2 August 2007. Available from : <http://147.96.1.15/info/especulo/numero19/paramo.html>
- Elena García, Pilar. **Aspectos teóricos y prácticos de la traducción**. Salamanca : Ediciones Universidad de Salamanca, 1990.
- Fonología dialectal de México** [Online]. Accessed 15 July 2007. Available from : http://es.wikipedia.org/wiki/Fonolog%C3%ADa_dialectal_de_M%C3%A9xico#Occidente

- García Yerba, Valentín. **Teoría y práctica de la traducción**. Madrid : Editorial Gredos, 1989.
- González Boixo, José Carlos. **Claves narrativas de Juan Rulfo**. León : Universidad de León, 1983.
- Lorente–Murphy, Silvia. **Juan Rulfo : realidad y mito de la Revolución Mexicana**. Madrid : Editorial Pliegos, 1988.
- Ortega Galindo, Luis. **Expresión sentido de Juan Rulfo**. Madrid : Porrúa Turanzas, 1984.
- R. Palfrey, Thomas. “Literary Translation.” **The Modern Language Journal** 17, 6. (March 1933) : 410–418.
- Revolución Mexicana** [Online]. Accessed 1 October 2006. Available from : http://es.wikipedia.org/wiki/Revoluci%C3%B3n_mexicana.
- Rulfo, Juan. **Pedro Páramo (Edición de José Carlos González Boixo)**. Madrid : Cátedra, 2005.
- _____. **Pedro Páramo**. Translated by Margaret Sayers Peden. London : Serpent’s Tail, 1994.
- Sandoval Godoy, Luis. **Modos de Hablar en Jalisco** [Online]. Accessed 25 July 2007. Available from <http://cultura.jalisco.gob.mx/cultpopular/02modosdeh.pdf>
- Spanish-English translation problems** [Online]. Accessed 5 October 2006. Available from http://en.wikipedia.org/wiki/Spanish-English_translation_problems.
- Toury, Gideon. “Translated Literature : System, Norm, Performance : Toward a TT–Oriented Approach to Literary Translation.” **Poetics Today** 2, 4 Translation Theory and Intercultural Relations. (Summer - Autumn, 1981) : 9–27.